

Національний
банк України

Звіт про фінансову стабільність

21 грудня 2021 року

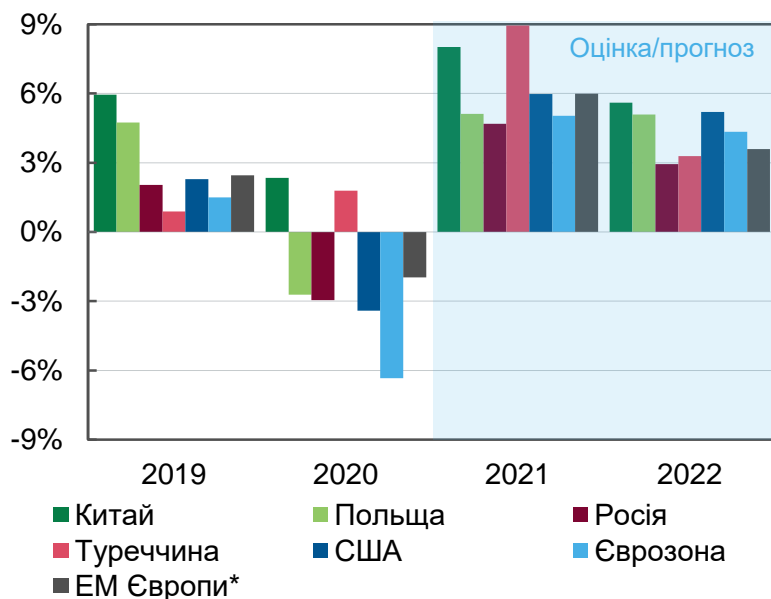

Головне

- Ескалація конфлікту з Росією, високі ціни на енергоносії, поширення нового варіанту коронавірусу сукупно погіршили очікування розвитку економіки.
- Премія за український ризик зросла, що ускладнює доступ до ресурсів на світових фінансових ринках, тож важливе збереження співпраці з МВФ. Водночас банківська система практично не фондується із зовнішніх ринків, тож прямі ефекти для неї помірні.
- Економіка має достатній запас міцності для протистояння зазначеним ризикам, однак зростає повільніше, ніж очіувалося. Для її прискорення потрібні інвестиції.
- Банки прибуткові, добре капіталізовані та ліквідні, тож готові активно кредитувати. Посилився інтерес іноземних інвесторів до банківського сектору.
- Попит на позики з боку населення та бізнесу підживлювали вищі доходи, нижчі ставки та державні програми: кредитний портфель стрімко зростає.
- Якість кредитного портфеля покращується, тож відрахування в резерви банків суттєво скоротилися.
- Фондування банків достатнє для подальшого кредитування. Однак фінустанови зацікавлені у подовженні строків депозитів, тож у II півріччі почали підвищувати ставки. Інша причина зростання ставок – підвищення облікової ставки НБУ.
- Подальше зниження кредитних ставок звужує чисту процентну маржу банків, проте доходи зростають через швидке зростання кредитного портфеля.
- Прибутковість банків та наявний запас капіталу свідчать, що підстав для зволікання із запровадженням нових регуляторних змін немає.
- Банки матимуть сформувати буфери консервації капіталу та системної важливості у повному розмірі до 1 січня 2024 року.

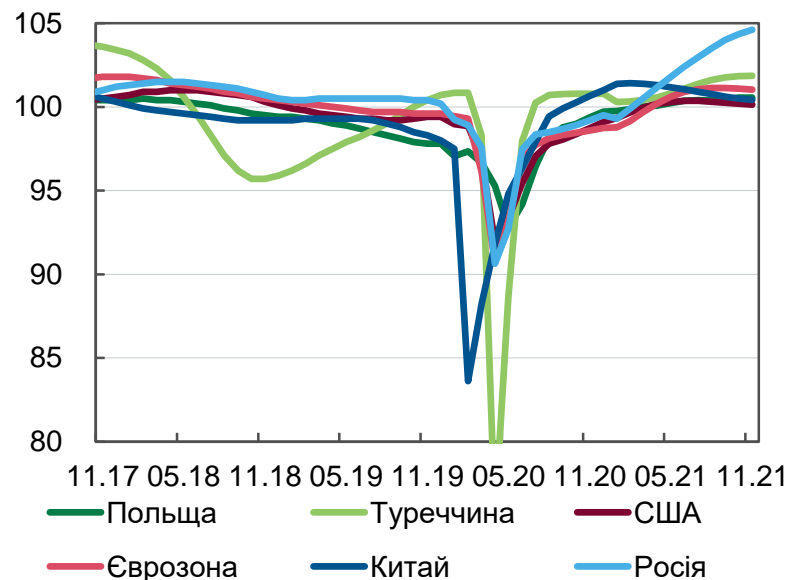
Зовнішні ризики посилюються

Динаміка ВВП країн – основних торговельних партнерів України

* Білорусь, Молдова, Польща, Росія, Румунія, Туреччина, Угорщина, Україна, 6 країн Західних Балкан.
Джерело: МВФ, World Economic Outlook, October 2021.

Складені випереджальні показники (CLI) ОЕСР для основних торговельних партнерів України

Джерело: ОЕСР.

- Зростання країн-партнерів уповільнюється, зокрема через загрозу поширення нових варіантів коронавірусу та згортання програм фіскальної політики.
- Різке здорожчання енергоресурсів за корекції цін на товари українського експорту погіршує умови торгівлі.
- Підвищення безризикових ставок та премії за ризик ускладнить залучення коштів.
- Росія загрожує масштабним вторгненням і тисне через “газову дипломатію”.

Значення Індексу фінансового стресу залишається низьким

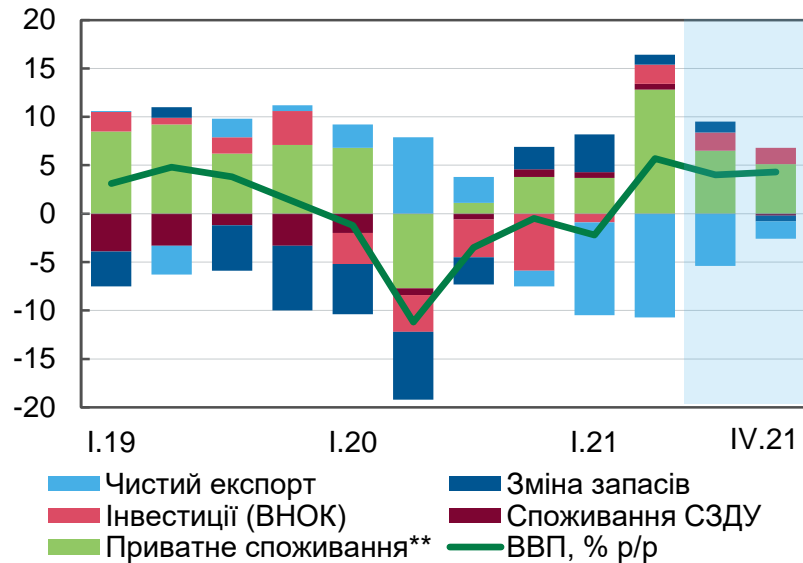

Джерело: НБУ.

- Індекс фінансового стресу залишається низьким але волатильним.
- Скупчення російських військ біля кордону України призвело до зростання вартості кредитно-дефолтних свопів та дохідності єврооблігацій.
- Попри зростання окремих складових, поширення шоків між ринками не відбувається, що свідчить про відсутність системного стресу.

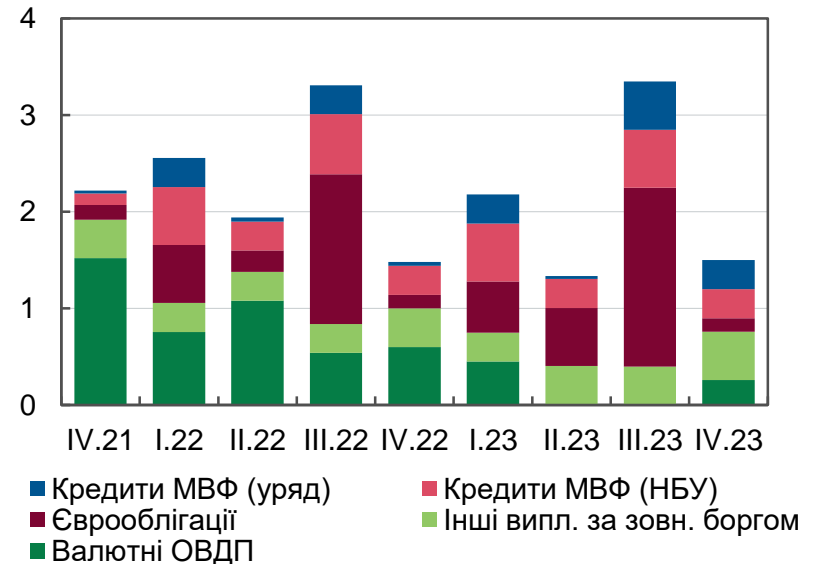
Економіка відновлюється повільно

Внески категорій кінцевого використання в річну зміну реального ВВП, в. п.*

* Прогноз на III-IV квартали – жовтень 2021 року (буде оновлений у січні). **Разом з некомерційними організаціями, що обслуговують домогосподарства.
Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

Валютні виплати за державним та гарантованим державою боргом, екв. млрд дол.*

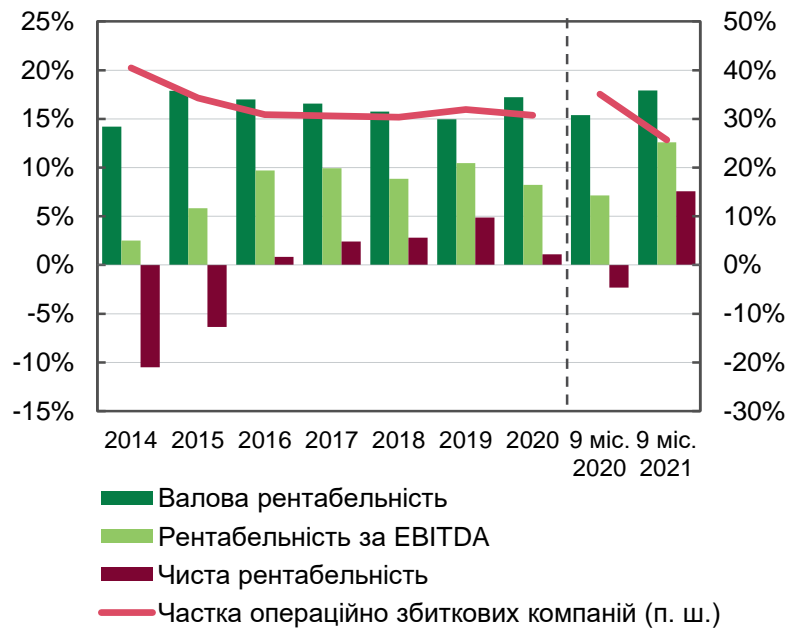

* У тому числі відсотки (на 01.12.2021).
Джерело: розрахунки НБУ.

- Стримана фіскальна політика, помірні дефіцит бюджету та державний борг, достатній обсяг міжнародних резервів та співпраця з МВФ підвищують стійкість економіки до шоків.
- За оперативною оцінкою ВВП у III кварталі 2021 року зріс лише на 2.7% у річному вимірі.
- Інфляція залишається вищою за попередні прогнози, НБУ продовжив підвищення ключової ставки.

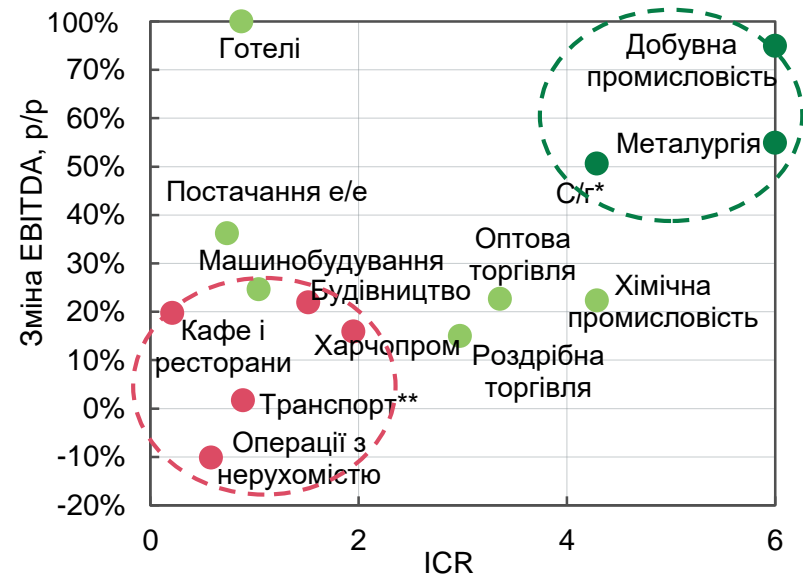
Доходи реального сектору зростають через вищі ціни

Рентабельність реального сектору та частка операційно збиткових компаній

Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

Покриття відсоткових витрат операційним прибутком (ICR) та зміна EBITDA у розрізі галузей

За 12 місяців, що закінчуються вереснем 2021

* Використано дані за 2020 та 2019 роки.

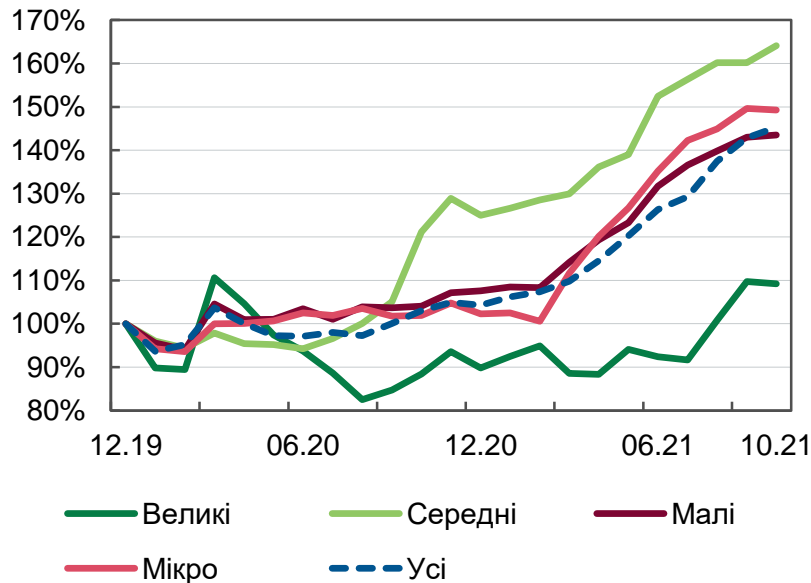
** За виключенням трубопровідного транспорту.

Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

- Доходи підприємств за три квартали 2021 року зросли на 39%, переважно завдяки високим цінам. У реальному вимірі відновлення значно повільніше.
- Окремі галузі досягають максимуму завантаження виробничих потужностей, подальше зростання без нарощення інвестицій буде малоімовірним.

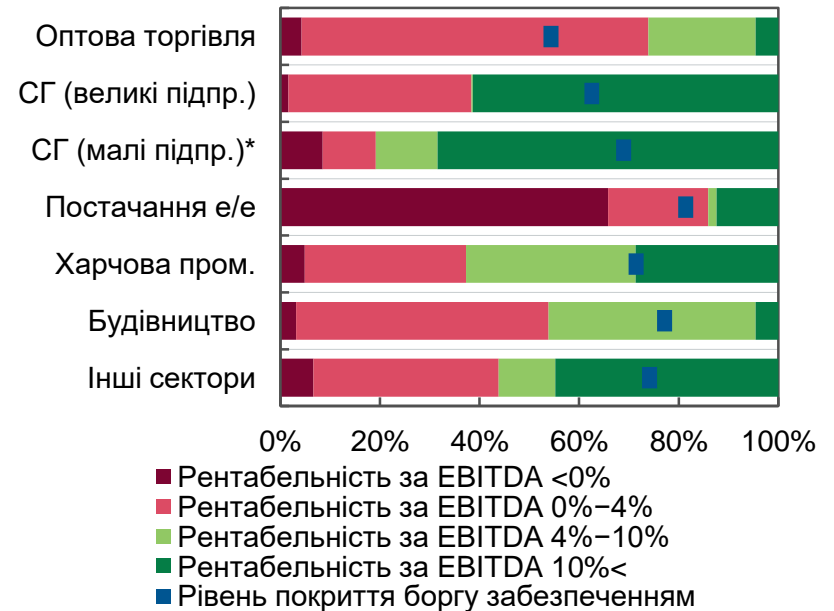
Банки активно нарощують гривневе кредитування бізнесу

Чисті гривневі кредити суб'єктам господарювання, 2019 = 100%

У банках, платоспроможних на 01.11.2021.
Джерело: НБУ.

Профіль корпоративних боржників з кредитами понад 2 млн грн, що виникли протягом 12 місяців

СГ – сільське господарство.
* Працюючі кредити з сумою боргу > 2 млн грн.
Джерело: НБУ, data.gov.ua.

- Гривневе кредитування корпорацій зростає на понад 40% у річному вимірі, найшвидше – кредитування малого, середнього та мікробізнесу.
- Зростання кредитного портфеля майже повністю забезпечили чотири галузі: оптова торгівля, сільське господарство, харчова промисловість та будівництво.
- Банки кредитують прибуткові компанії із прийнятними борговими метриками.

Зростання собівартості та попит розігрівають ринок житла

Активність на ринку житла

Джерело: Мін'юст, агентства нерухомості, ДССУ.

Індекс цін у будівництві та на житло, 12.2015 = 100%

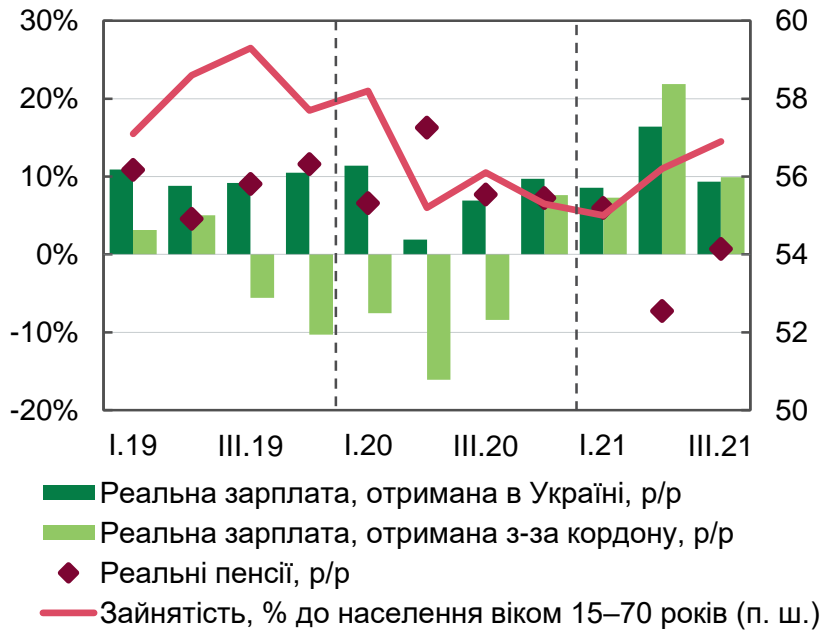

Джерело: ДССУ, агентства нерухомості, розрахунки НБУ.

- Ціни на житло підвищуються під тиском вищої собівартості та через зростання попиту.
- Кількість угод, укладених на ринку нерухомості в III кварталі цього року зросла на 6% до відповідного періоду торік.
- Оскільки доходи населення зростали швидше за ціни, житло залишається доступним за відносними показниками.

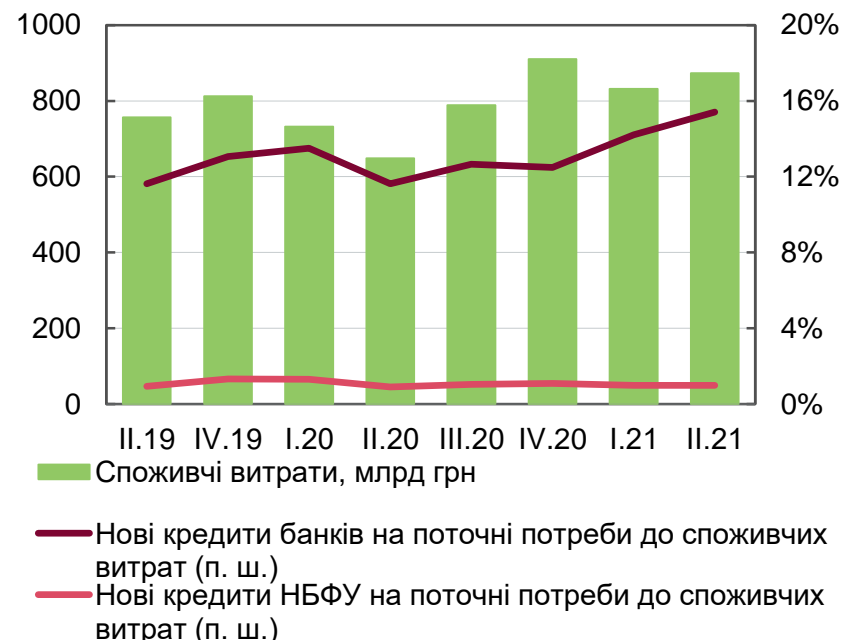
Зростання реальних доходів населення сповільнюється

Зміна реальної заробітної плати, пенсій, зайнятості

Джерела: ДССУ, розрахунки НБУ.

Співвідношення споживчого кредитування та споживчих витрат

Джерела: ДССУ, розрахунки НБУ.

- Зростання реального наявного доходу сповільнюється високою інфляцією.
- Стійкий споживчий попит сприяє зростанню кредитування, проте знижує схильність до заощаджень.
- Сукупне боргове навантаження населення залишається історично найнижчим – 5.2% відносно ВВП.

Карта ризиків фінансового сектору

Макроекономічний ризик знизився (-1). Цьому сприяли нижчі дефіцит бюджету, державний та зовнішній борг відносно ВВП.

Кредитний ризик домогосподарств незмінний. Погіршилися очікування банків з приводу якості портфеля, однак частка прострочених кредитів зменшилася.

Кредитний ризик корпоративного сектору знизився (-2) завдяки зниженню боргового навантаження бізнесу та покращенню оцінок якості кредитного портфеля банків.

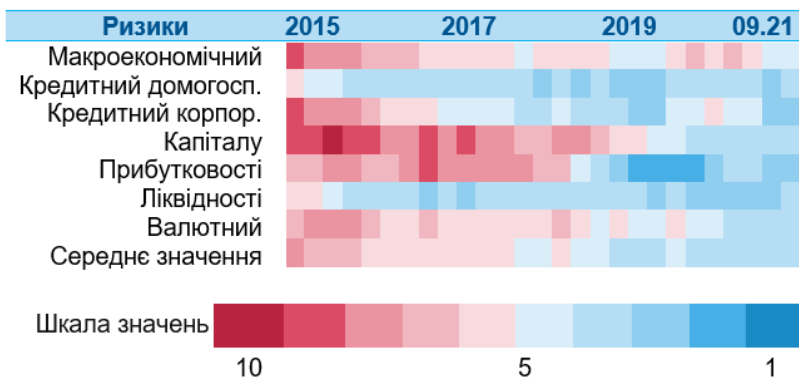
Ризик капіталу незмінний. Незначне зниження нормативів достатності капіталу компенсувалось зростанням співвідношення основного капіталу та активів банків – еквівалента коефіцієнта левериджу.

Ризик прибутковості знизився (-1). Покращення операційної ефективності вплинуло на показники рентабельності банків.

Ризик ліквідності зріс (+1). Продовжується приріст вкладів населення, однак певний негативний вплив чинять погіршення очікувань банків, зниження LCR та зростання співвідношення кредитів та депозитів.

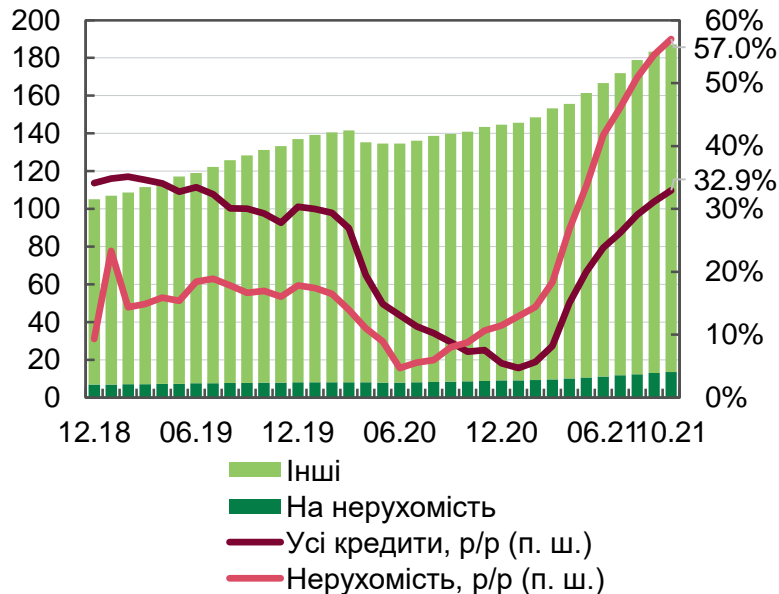
Валютний ризик незмінний. Коливання курсу помірні, а рівень доларизації балансів банків знизився.

Теплова карта фінансового сектору

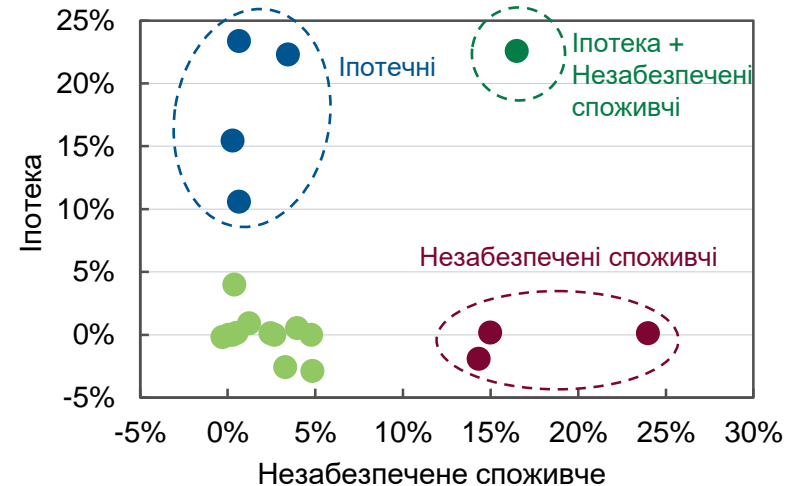
Зростання роздрібного кредитного портфеля прискорюється

Чисті гривневі кредити фізичним особам, млрд грн

У банках, платоспроможних на 01.11.21.
Джерело: НБУ.

Частка 20 найбільших банків у прирості роздрібного кредитного портфеля за цілями

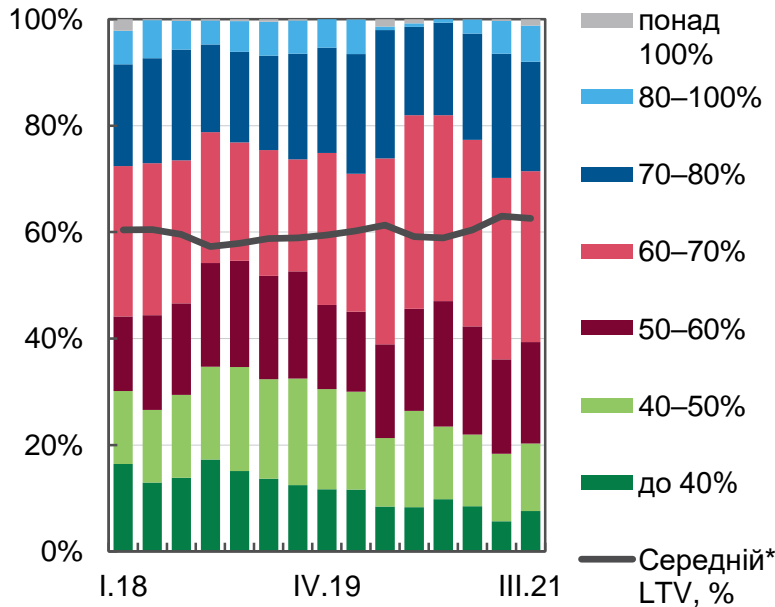

Джерело: НБУ.

- Темпи зростання роздрібного кредитного портфеля відновилися до понад 30%.
- З 1 січня 2022 року ваги ризику незабезпечених споживчих кредитів зростуть до 150%.
- За десять місяців 2021 року банки видали в 2.5 раза більше іпотечних кредитів ніж за цей період рік тому, проте іпотечний портфель залишається несуттєвим відносно ВВП.
- Ринок роздрібного кредитування концентрований та сегментований.

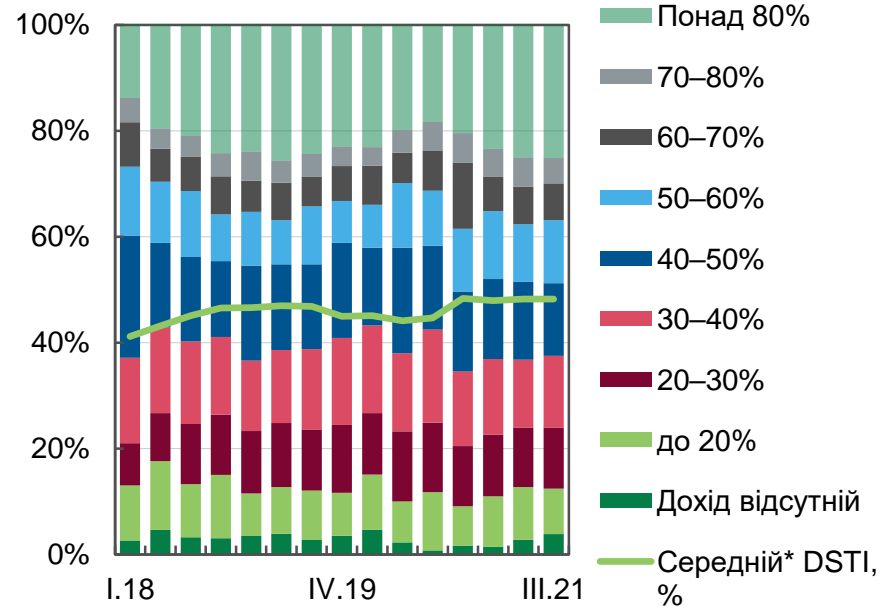
Стандарти іпотечного кредитування – помірно консервативні

Розподіл кредитів за LTV

*Зважено за обсягом наданих кредитів
Джерело: дані банків.

Розподіл кредитів за DSTI

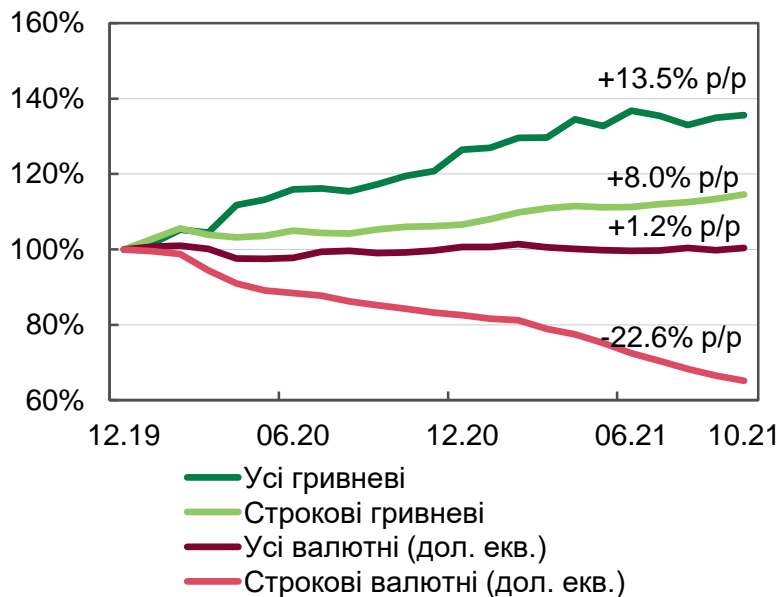

*Зважено за обсягом наданих кредитів
Джерело: дані банків.

- Співвідношення кредиту до вартості житла (LTV) в III кв. 2021 було доволі низьким: 63%.
- А от співвідношення витрат на обслуговування боргу до доходів домогосподарств (DSTI) за рік зросло та є доволі високим: 48%.

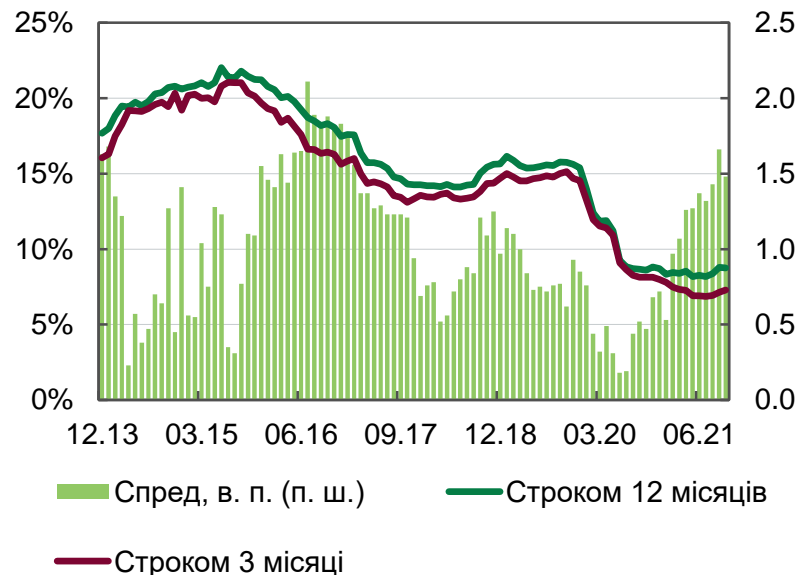
Темпи припливу коштів населення сповільнюються

Кошти фізичних осіб, 2019 = 100%

Джерело: НБУ.

Спред між ставками за новими гривневими депозитами строком понад 1 рік та до 3 міс.*, % річних

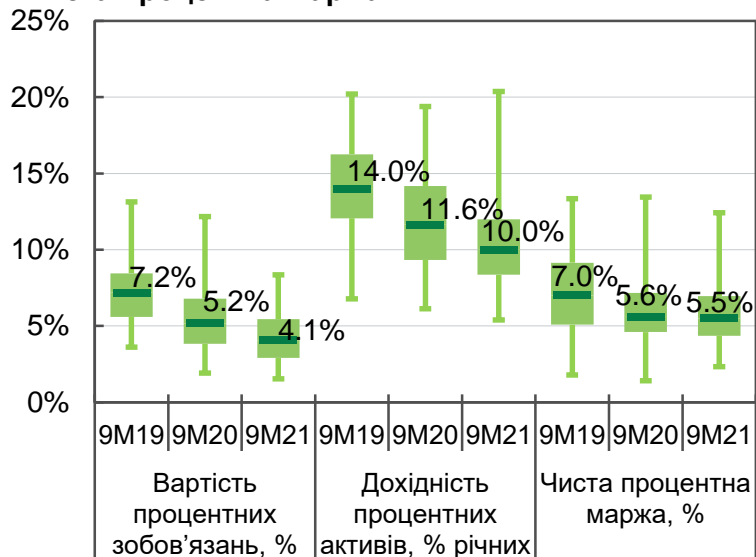
* 5-денна ковзна середня.

Джерело: НБУ за даними агентства "Thomson Reuters".

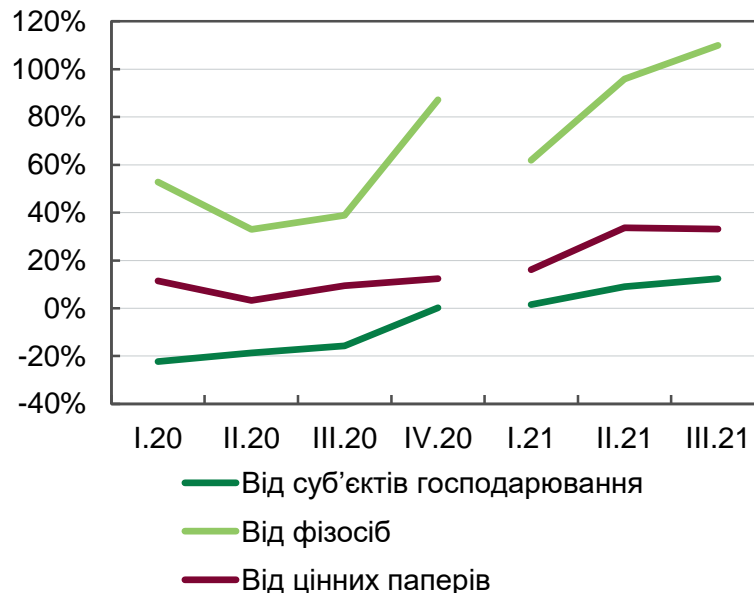
- Поточна структура фондування не перешкоджає активному кредитуванню.
- Кредитування на довші строки, зокрема іпотечне, мотивує банки продовжувати строк депозитів.
- Вища інфляція, підвищення облікової ставки та бажання подовжити структуру фондування мотивує банки підвищувати ставки за строковими депозитами.

Доходи зростають через швидке кредитування

Дохідність активів, вартість зобов'язань банків та чиста процентна маржа

Зміна чистого процентного доходу, р/р

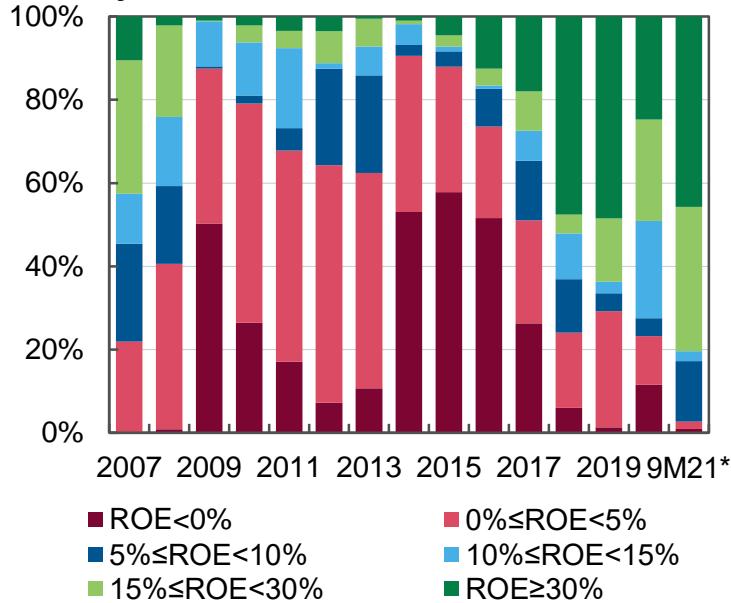

* Грані прямокутника – перший та третій квартилі розподілу. Лінія всередині прямокутника – медіана. Верхні та нижні лінії поза прямокутником – максимум та мінімум.
Джерело: НБУ.

- Подальше скорочення кредитних ставок звужує чисту процентну маржу банків.
- Чистий процентний дохід за 9 місяців зріс на 28.5% у річному вимірі переважно через збільшення обсягів кредитного портфеля.
- Комісійні доходи також зростають через більший обсяг операцій.

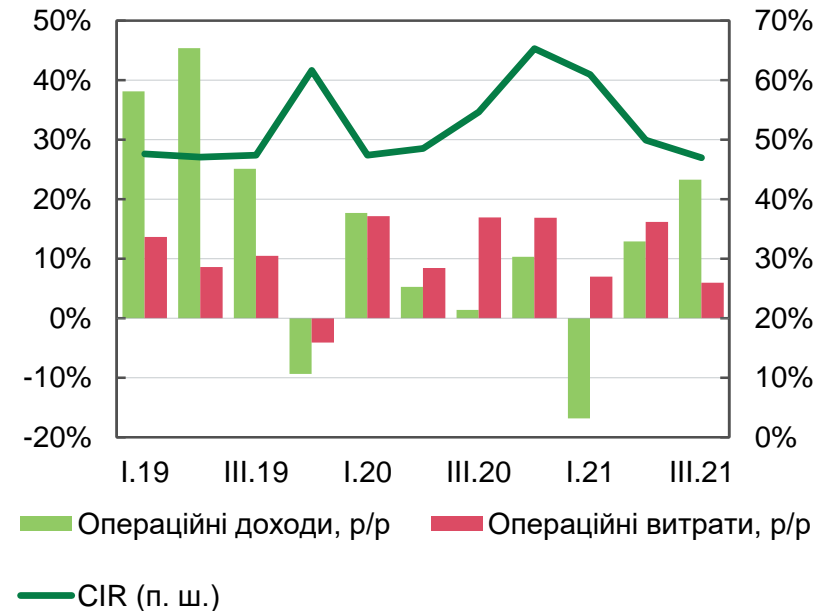
Сектор історично найприбутковіший

Розподіл активів банків за рентабельністю капіталу, %

* За 9 місяців, приведені до річних значень.
Джерело: НБУ.

Операційна ефективність банків

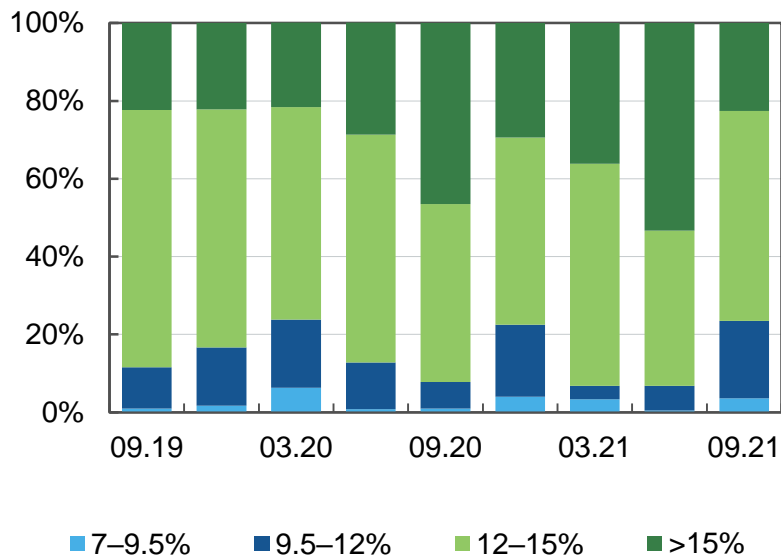

CIR – Cost-to-Income Ratio
Джерело: НБУ.

- Операційна ефективність банків значно зросла, перш за все через стрімке зростання доходів.
- Середньозважена рентабельність капіталу сектору становить рекордні 32%.

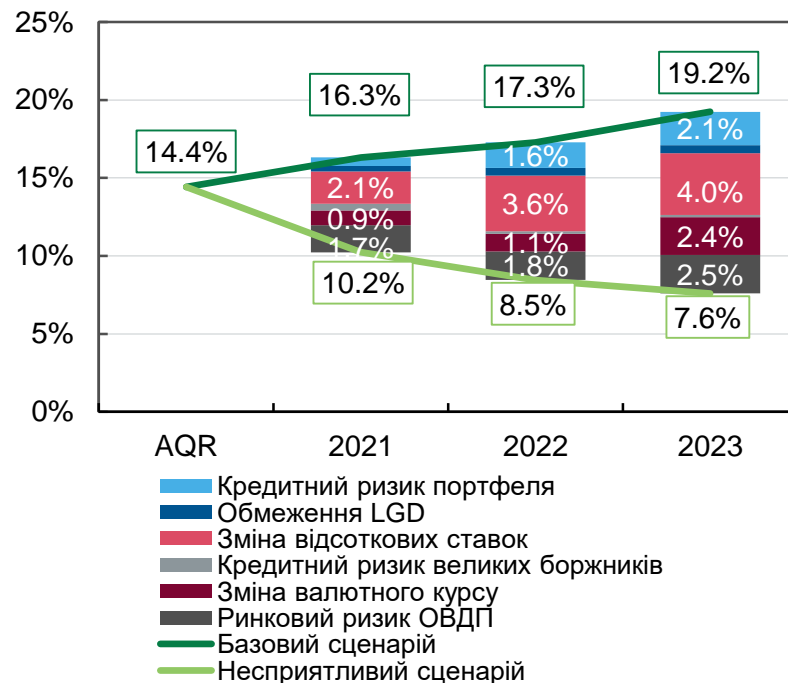
Стрес-тестування підтвердило, що ризики капіталу помірні

Динаміка розподілу нормативів достатності основного капіталу банків за часткою активів

Джерело: НБУ.

Фактори зміни основного капіталу банку за несприятливого сценарію порівняно з базовим

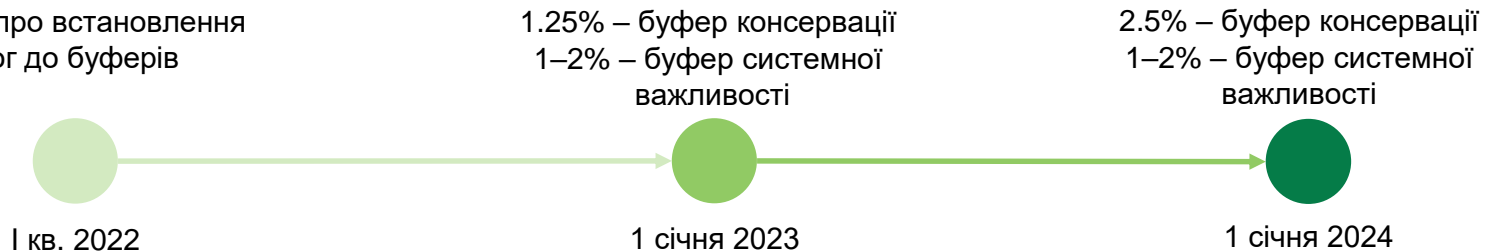

- Середньозважена достатність капіталу банків більш як вдвічі перевищує мінімальні вимоги, а потреба в капіталі за несприятливим сценарієм стрес-тестування вдвічі менше ніж до кризи.
- Основний ризик банківської системи – процентний включно з ризиком втрати вартості державними цінними паперами.

НБУ планує поетапну активацію буферів капіталу

- З урахуванням рекордної прибутковості банків, зараз сприятливий час для активації буферів капіталу.
- У I кварталі 2022 року буде прийнято рішення про встановлення вимог до буферів консервації капіталу та системної важливості:
 - з 1 січня 2023 року у розмірі половини буфера консервації капіталу (1.25%) та повного розміру буфера системної важливості (1–2% залежно від значення показника системної важливості банку);
 - до 1 січня 2024 року у повному розмірі обох буферів.

Рішення про встановлення вимог до буферів

Рекомендації фінансовим установам

Банкам

- Підготуватися до запровадження нових вимог до капіталу.
- Своєчасно виконувати затверджені за результатами стрес-тестування програми реструктуризації та капіталізації.
- Прискорити реалізацію непрофільних активів.
- Активізувати зусилля з очищення балансів від непрацюючих кредитів, зокрема старої валютної іпотеки.
- Надалі працювати над підвищенням операційної ефективності.
- Врахувати припинення розрахунку LIBOR.
- Посилити увагу до здійснення фінансового моніторингу.

Небанківським фінансовим установам

- Виконувати вимоги до платоспроможності.
- Виконувати вимоги до розкриття інформації.
- Забезпечити своєчасність та повноту подання звітності.

Рекомендації органам державної влади та плани НБУ

Рекомендації органам державної влади

- Забезпечити повне виконання умов співпраці з МВФ.
- Ухвалити закон про кредитні спілки, ввести в дію новий закон про фінансові послуги та фінансові компанії.
- Врегулювати питання платоспроможності ФГВФО.
- Сфокусувати державні програми на підтримці інвестиційних проектів.
- Посилити регулювання та забезпечити прозорість первинного ринку нерухомості.
- Провести судову реформу та повернути довіру до судової системи.

Плани НБУ

- Затвердити графік формування буферів капіталу.
- Провести чергову щорічну оцінку стійкості банків.
- Продовжити підготовку до впровадження системи гарантування вкладів членів кредитних спілок.
- Розпочати реалізацію політики розвитку сталого фінансування.
- Фіналізувати та затвердити вимоги до системи кіберзахисту в банківській системі.